

การประยุกต์ใช้การตำรวจชุมชนเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของ
โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ในประเทศไทย

**Application of Community Policing to Control Coronavirus Disease 2019
(COVID-19) Pandemic in Thailand**

ชิตพล กาญจนกิจ (Chitphol Kanchanakit)

พันตำรวจเอก ดร., อาจารย์ (สัญญาบัตร 5) กลุ่มงานอาจารย์ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Police Colonel, Dr., Lecturer (Level 5), Faculty Division, Police Education Bureau, Royal Thai Police

E-mail: interpolck@yahoo.com

Received: 13 February 2024

Revised: 9 September 2024

Accepted: 17 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้การตำรวจชุมชนเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัย แนวคิด วิธีการ และแนวทางปฏิบัติที่ส่งผลต่อการนำแนวคิดการตำรวจชุมชนมาประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2563 โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพในรูปแบบของการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม มีกลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ เจ้าหน้าที่รัฐ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจบ้าน และประชาชนในพื้นที่ 5 จังหวัด ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สุราษฎร์ธานี นครราชสีมา และเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อมากที่สุด

ผลการศึกษาพบว่า สถานีตำรวจในพื้นที่เป้าหมายสามารถประยุกต์ใช้หลักการตำรวจชุมชนในการป้องกันและควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้เป็นอย่างดี โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนมีหน้าที่ประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชนในการปฏิบัติตามนโยบายและมาตรการของรัฐบาลด้านสาธารณสุข ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้แนวคิดตำรวจชุมชน คือ ภาวะผู้นำของหัวหน้าชุมชนและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง นโยบาย มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ ภาครีหรือข่ายในชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงควรนำแนวคิดการตำรวจชุมชนมาประยุกต์ใช้ใน

การป้องกันภัยสาธรรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่อาชญากรรม อาทิ การแพร่ระบาดของ โรคโควิด19 โดยจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนที่ได้รับฝึกอบรมเป็นอย่างดีให้สามารถรับมือกับปัญหาภัยสาธรรูปแบบต่างๆ อันอาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

คำสำคัญ: การตำรวจชุมชน, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19), เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น

Abstract

The research of “Application of Community Policing to Control Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic in Thailand” aims to study the factors, approaches, practices and methods of community policing in controlling the COVID-19 pandemic in Thailand in 2020. The research was conducted by a qualitative method through documentary analysis, in-depth interviews and focus group. The target population are a chief of police stations, community police officials, district officials, health care volunteers, home guard volunteers and villagers in five provincial regions comprising Bangkok, Samutprakarn, Surat Thani, Nakhon Ratchasima and Chiangmai, where the pandemic was discovered.

The research found that police stations in the target areas applied the community policing concept to prevent and control the COVID-19 pandemic effectively. The community police team was delegated to work closely with district officials and community leaders to implement the policies and measures of Thai government so as to prevent and control the COVID-19 pandemic. The research also discovered that the factors affecting the success of application of community policing in the pandemic situation are the leadership of community leaders and chiefs of public agencies, the policies, measures and law enforcement in the pandemic time, the local community networks, and the public participation in local community. Royal Thai Police thus may apply the community policing approach to maintain public order in emergency situations such as controlling the Covid-19 pandemic by preparing well-trained community police teams to tackle the public security threats likely to be occurred at all times.

Keywords: Community Policing, Coronavirus 2019 (COVID-19), local community networks

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 (COVID-19) ส่งผลกระทบให้เกิดความเป็นปกติใหม่ (New Normal) ในทุกสังคม โดยในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขของไทยได้ประกาศให้เชื้อโควิด 19 เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังนับตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2565 (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) อย่างไรก็ตาม ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและจัดการของมนุษย์อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงควรถอดบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ ในการรับมือกับภัยคุกคามเหล่านี้

โรคโควิด 19 ได้กลายเป็นภัยคุกคามใหม่ของโลกนับตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคม 2562 โดยองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาเป็นภาวะฉุกเฉินด้านการสาธารณสุขของโลก (World Health Organization, 2020) และประเทศไทยได้เริ่มตรวจพบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนาเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 และได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นไปทั่วประเทศ รัฐบาลได้ศึกษาวิธีการรับมือการแพร่ระบาดของประเทศต่าง ๆ พบว่า มาตรการสำคัญที่หลายประเทศนำมาใช้ในการหยุดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้แก่ มาตรการปิดเมืองหรือปิดประเทศ ห้ามเดินทางเป็นบางพื้นที่บางช่วงเวลา การกักตัวเองในบ้าน การทำงานที่บ้าน การเว้นระยะห่างทางสังคม การไม่รวมกลุ่มขนาดใหญ่ ความเข้มงวดในแต่ละประเทศมีระดับที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์และผลกระทบเริ่มจากปิดพื้นที่ทั้งประเทศปิดเฉพาะเมือง ปิดด่านชายแดน ปิดเส้นทางคมนาคมบางประเภท ทางน้ำ ทางอากาศ ทางบก อาทิ สาธารณรัฐประชาชนจีนออกข้อกำหนดห้ามเดินทางในพื้นที่ 16 เมือง สาธารณรัฐฮังการีออกคำสั่งปิดชายแดนทั้งหมด สาธารณรัฐอินเดียห้ามเครื่องบินจากประเทศอื่นบินเข้าประเทศ เป็นต้น

รัฐบาลไทยได้ประกาศให้โรคติดเชื้อโควิด 19 เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อฯ ลำดับที่ 14 เพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคติดต่ออันตราย และได้ประกาศใช้มาตรการเพื่อควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากการรณรงค์มิให้ประชาชนมารวมตัวกันจำนวนมาก การป้องกันตนเองโดยใช้หน้ากากอนามัยปิดปาก การล้างมือให้สะอาด การเว้นระยะห่างทางสังคม และการทำงานที่บ้าน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์ได้รุนแรงมากขึ้นจนทำให้สถิติผู้ติดเชื้อในประเทศไทยเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วทำให้รัฐบาลได้ตัดสินใจประกาศใช้มาตรการหลายด้านเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดฯ อาทิ การควบคุมการเข้าออกราชาอาณาจักร การปิดเส้นทางการบิน การเว้นระยะห่างทางสังคม การปิดสถานที่ที่มีคนมารวมตัวกันจำนวนมากจนในที่สุด รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน และประกาศใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเข้มงวด เช่น ห้ามมิให้บุคคลออกนอกเคหสถาน การงดหรือชะลอการเดินทางข้ามเขตพื้นที่จังหวัดโดยไม่มีเหตุจำเป็น การงดดำเนินกิจกรรมคนหมู่มาก การห้ามประชาชนเข้าไปในพื้นที่หรือสถานที่ซึ่งมีคนจำนวนมากมาทำกิจกรรมร่วมกันหรือเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ผลจากการดำเนินนโยบาย

อย่างเข้มงวด และการใช้มาตรการทางสังคมในการกระตุ้นเตือน การเฝ้าระวัง และการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่คนในชุมชน ทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ดีขึ้น เป็นลำดับ

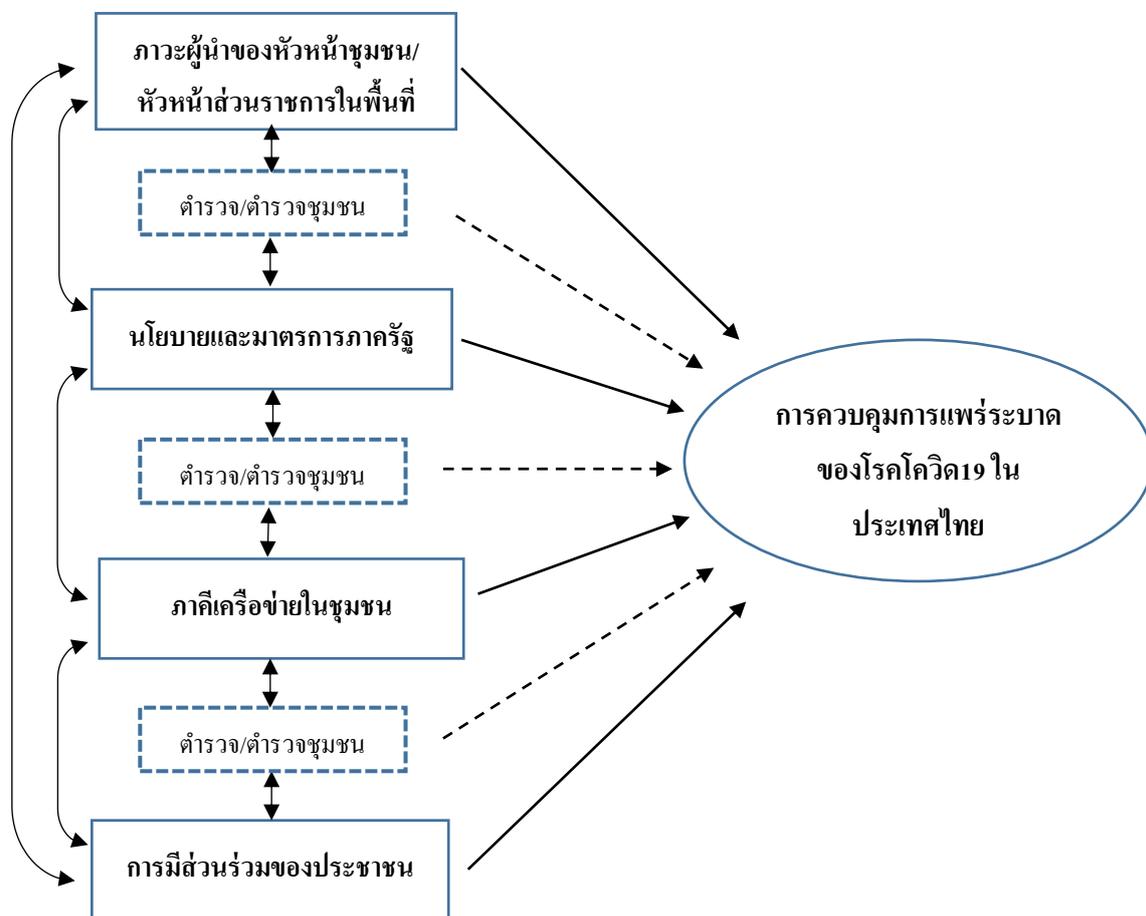
ในบรรดาหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีบทบาททั้งในฐานะหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยสนับสนุนเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดดังกล่าว อาทิ การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชกำหนดการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 และการบูรณาการการทำงานร่วมกับส่วนราชการอื่นในการรักษาความสงบเรียบร้อยในการคัดกรองบุคคลที่น่าสงสัยว่าอาจติดเชื้อ ตลอดจนอำนวยความสะดวกและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างความตระหนักรู้และเฝ้าระวังในชุมชนมิให้เกิดความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จนทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นประเทศที่มีการฟื้นตัวจากสถานการณ์ของโรคโควิดเป็นอันดับ 1 จาก 184 ประเทศ (ในช่วงปี 2563) และจัดอยู่ในกลุ่มที่บรรเทาการระบาดของไวรัสดังกล่าวได้ก้าวหน้าที่สุดในโลก* ผู้วิจัยจึงความสนใจว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ปรับใช้แนวคิดและกลไกตำรวจชุมชนเพื่อดำเนินการตามนโยบายและมาตรการของรัฐในการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดและแนวปฏิบัติของงานตำรวจชุมชนในช่วงเวลาที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 (2) เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานของตำรวจชุมชนในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย และ (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้แนวคิดตำรวจชุมชนเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย

* Global COVID -19 Index (GCI) ที่ใช้ในการวิเคราะห์อันดับประเทศต่าง ๆ ในการรับมือกับสถานการณ์โควิดเป็นการดูภาพรวมในมิติต่างๆ ในการฟื้นตัว (Global Recovery Index) และด้านความรุนแรงของการระบาด (Global Severity Index) โดยประเทศไทยได้รับการประเมินให้ได้คะแนนดีที่สุดในทั้งสองมิติจาก 184 ประเทศทั่วโลก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้แนวคิดตำรวจชุมชนเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ได้นำแนวคิดตำรวจชุมชน แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดภาคีเครือข่าย แนวคิดความเป็นหุ้นส่วน และแนวคิดภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติ มาใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้แนวคิดตำรวจชุมชนในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ดังนี้

1. การตำรวจชุมชน

การตำรวจชุมชน หมายถึง หลักการทำงานของตำรวจรูปแบบใหม่ซึ่งส่งเสริมสนับสนุน แก้ไขปัญหาอาชญากรรมและความไม่เป็นระเบียบของชุมชนโดยใช้เทคนิคการแก้ไขปัญหาด้วยความร่วมมือ

ระหว่างตำรวจและชุมชน ตำรวจชุมชนมีการเรียกชื่อแตกต่างกันบ้าง อาทิ ตำรวจหมู่บ้าน (neighborhood-oriented Policing) ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (public relations policing) ตำรวจชุมชนที่เน้นแก้ไขปัญหา (problem-oriented policing) (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) การตำรวจชุมชนเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างตำรวจและสมาชิกในชุมชนเพื่อปกป้องคุ้มครอง และให้บริการสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ คือ การเป็นหุ้นส่วนกับชุมชนและการแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนกับชุมชน ตำรวจต้องพัฒนาความสัมพันธ์ เชิงบวกกับชุมชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจเพื่อให้ชุมชนให้ความร่วมมือกับตำรวจในการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม รวมถึงการระดมทรัพยากรร่วมกับชุมชนเพื่อจัดการปัญหาเร่งด่วนของสมาชิกในชุมชน ส่วนในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ตำรวจต้องเข้าไปจัดการกับปัญหาที่ได้รับการระบุชี้ชัดและแก้ไขเยียวยาปัญหานั้นอย่างเหมาะสม กลยุทธ์การป้องกันอาชญากรรมแบบตำรวจชุมชนจึงไม่ได้หมายความว่า ตำรวจไม่มีอำนาจหน้าที่อีกต่อไป หรือมองว่าหน้าที่หลักในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยถูกทำให้ลดน้อยลงแต่เป็นการที่ตำรวจปรับเปลี่ยนวิธีคิดโดยการเข้าหาชุมชนเพื่อหาแนวร่วมและระดมทรัพยากรร่วมกับชุมชนให้มากขึ้น ในลักษณะเป็นการแบ่งปันความรับผิดชอบเพื่อหาหนทางที่ดีที่สุดในการจัดการปัญหาเพื่อความปลอดภัยและความสงบสุขในชุมชน (Bureau of Justice Assistance, 1994)

งานวิจัยของ สัมมนา แก้วมาก และคณะ (2563) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์บทบาทตำรวจมวลชนสัมพันธ์ในยุคโควิด 19 กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางเทา พบว่า ในห้วงระยะเวลาของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ตำรวจมวลชนสัมพันธ์มีบทบาทในการเข้าไปดูแลชุมชนให้ปลอดภัยจากโรคโควิด 19 โดยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคโควิด 19 แก่ชาวบ้านที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามให้ตระหนักถึงอันตรายของโรคโควิด 19 ให้มากขึ้น และเสนอแนะให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจเข้าไปในพื้นที่ชุมชนเพื่อตรวจสอบประชาชนภายนอกที่เดินทางเข้ามาในชุมชนเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการนำเชื้อเข้ามาแพร่ระบาดในชุมชน และการจัดชุดตำรวจมวลชนสัมพันธ์เข้าไปประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคโควิด 19 เพื่อให้คนในชุมชนตระหนักถึงอันตรายจากโรคติดเชื้อไวรัสดังกล่าวและหาทางป้องกันตนเองอย่างเหมาะสม

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองของมหาชน ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในชุมชน (เรณูมาศรักษาแก้ว, 2557)

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2550) ให้ความหมาย “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทั้งในด้านการให้และรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการติดตามและ ประเมินผลนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมนั้น

3. ภาคิเครือข่าย

การสร้างภาคิเครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครที่จะ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้วยความสมัครใจหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบ โครงสร้างของคน หรือองค์กรในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้การเคารพสิทธิเสรีภาพ ใ้วางใจ เอื้ออาทร และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างเครือข่ายในชุมชนจึงจำเป็นต้องสร้างศรัทธาในพลังของชุมชน โดยต้องมีความเชื่อว่าชุมชนสามารถพัฒนาจนถึงการพึ่งพาตนเองได้ และถ้าชุมชนมีเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นคนหรือ องค์กรที่คิดคล้ายกัน มีเป้าหมายคล้ายกัน มีปัญหาและวิธีการแก้ไขที่คล้ายกัน ก็จะมีการเชื่อมโยงเครือข่าย เชื่อมโยงแนวคิด เพื่อมาลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง หรือ แก้ไขชุมชนให้ดีขึ้น (เกษม นครเขตต์, 2554; สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556)

จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสร้างภาคิเครือข่ายมีความสำคัญในการแก้ไข หรือการพัฒนาสังคมอย่างมีนัยสำคัญ อาทิ งานวิจัยของ จีระศักดิ์ เจริญพันธ์ และสุนทร เดชชัย (2554) เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน พบว่า การพัฒนาเครือข่ายในรูปแบบของภาคิเครือข่ายมะกอกสามัคคี สร้างสุข ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพแกนนำและประชาชน การวางแผนกลยุทธ์การพัฒนา หมู่บ้านต้นแบบ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากลวิธีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การส่งเสริมและ พัฒนาอาชีพ เสริมในชุมชน การพัฒนาแหล่งอาหารชุมชน การพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของประชาชน จะส่งผลต่อการส่งเสริมความร่วมมือและสร้างความสามัคคีในชุมชนอันจะช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และงานวิจัยกรณีศึกษาของตะติยาวัฒน์ สุวรรณศรี และคณะ (2563) เรื่อง การสร้างภาคิเครือข่ายเพื่อการป้องกันอาชญากรรม พบว่า การสร้างภาคิเครือข่ายระหว่างตำรวจกับ ประชาชนในชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนมีบทบาท ในการทำงานร่วมกับตำรวจเพื่อแสวงหามาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันอาชญากรรมภายในชุมชน เนื่องจากกำลังตำรวจอย่างเดียวไม่สามารถป้องกันอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหากประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมที่เป็นปัญหาของชุมชนแล้วจะทำให้พวกเขามีความรู้สึกเป็น เจ้าของชุมชนร่วมกันและพร้อมทุ่มเททรัพยากรเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนงานตำรวจอันจะทำให้เกิดความสงบ เรียบร้อยของสังคมอย่างแท้จริง

ดังนั้น การทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืนเนื่องจากสมาชิกของเครือข่ายมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายผ่านการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ทำให้เกิดการร่วมมือระหว่างกันและมีอำนาจต่อรองกับตัวแสดงทางสังคมต่าง ๆ ได้มากขึ้น การเชื่อมโยงกันในรูปแบบภาคีเครือข่ายจึงมิใช่เพียงการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันในระดับเพียงแก่การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือร่วมสังสรรค์กันเท่านั้น แต่เป็นการร่วมลงมือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีเป้าหมายเดียวกัน (กระทรวงสาธารณสุข, กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2556)

4. ความเป็นหุ้นส่วน

ภาครัฐได้นำแนวคิดการเป็นหุ้นส่วนมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการพัฒนาโดยใช้กลไกตลาดและการดึงภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารท้องถิ่น เน้นการปรับรูปแบบและกระบวนการบริหาร และนำเอาหลักวิชาการมาใช้ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่าจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นแนวความคิดที่ได้รับการยอมรับในการบริหารท้องถิ่นในประเทศที่พัฒนาแล้ว หลายประเทศซึ่งประโยชน์ของการทำงานร่วมภาคีคือการมีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศและประสบการณ์ ได้มีรูปแบบการพัฒนาที่มีฐานทรัพยากรเพิ่มขึ้น การพัฒนางานก็มีความรวดเร็ว และเป็นการค้นพบวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาแนวคิดของการบริหารแบบภาคีหุ้นส่วน เป็นลักษณะของ การบริหารเน้นยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ กล่าวคือ มีการนำศักยภาพของพื้นที่และหน่วยงานในพื้นที่ มารับผิดชอบในการพัฒนาเขตพื้นที่เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนร่วมกัน แม้ว่าหน่วยงานภาคเอกชนมีกลุ่มเป้าหมายโดยอ้อมคือประชาชนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายเดียวกับเทศบาล ไม่ว่าจะเป็กิจกรรมหลักขององค์กรที่มุ่งกำไรสูงสุดก็ยังมีประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งประชาชนได้ประโยชน์จาก เงินรายได้ คือเงินเดือน เพื่อใช้ในการครองชีพ อีกทั้งโครงการที่ภาครัฐกิจต้องทำเสริมคือโครงการตอบแทนคืนสู่ชุมชนซึ่งผู้รับผลประโยชน์คือประชาชน (ประสิทธิ์ ดาตินิจ และลำปาง แม่นมาตย์, 2556)

Li (2017) ได้สำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์รูปแบบความร่วมมือในเชิงหุ้นส่วนในงานตำรวจ พบว่า ความเป็นหุ้นส่วนในงานตำรวจได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากในการจัดการปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัยในชุมชน ซึ่งสามารถทำได้ 3 รูปแบบ คือ ตำรวจคุมประพฤติ (police-probation) ตำรวจชุมชน (police-community) และหุ้นส่วนสหวิชาชีพ (multi-agency partnerships) โดยความร่วมมือในรูปแบบของตำรวจคุมประพฤติจะช่วยส่งเสริมการกำกับติดตามจับกุมผู้กระทำผิดที่หลบหนี ส่วนรูปแบบของตำรวจชุมชนถูกพบว่ามีประสิทธิภาพในการลดอัตราการเกิดอาชญากรรมในสังคมผ่านการแบ่งปันข้อมูลและรายงานเหตุอาชญากรรมในชุมชน ส่วนรูปแบบหุ้นส่วนสหวิชาชีพจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการแต่จำเป็นต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดเพื่อลดโอกาสของความขัดแย้งให้น้อยลง

เมื่อพิจารณาในความเป็นหุ้นส่วน ตำรวจชุมชนจึงมีความสำคัญต่อชุมชนโดยไม่จำกัดเพียง การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในชุมชนเท่านั้น แต่สามารถถูกนำไปใช้ในการให้บริการสาธารณะและ การรักษาความปลอดภัยรูปแบบอื่นด้วย สอดคล้องกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ที่ส่งเสริมให้ หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและมุ่งเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองจากเดิมที่ประชาชนเป็นเพียงแค่เป็นผู้รับบริการและให้ความคิดเห็นต่อ นโยบายหรือโครงการของรัฐไปเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายและกำหนดแนวทางการบริหารงาน ของรัฐ

5. ภาวะผู้นำในสถานการณ์วิกฤติ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นการกระทำที่มีอิทธิพลจูงใจให้ผู้อื่นร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อให้งาน สำเร็จตามความมุ่งหมาย เป็นการใช้อิทธิพลที่ไม่ใช่การบังคับชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมกัน เป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ องค์กร ซึ่งภาวะวิกฤติในระดับประเทศ เช่น ภัยพิบัติตามธรรมชาติ หรือการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ที่เกิด ขึ้นมาตั้งแต่ต้นปี 2563 เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้โดยมีอาจคาดหมาย ผู้นำในแต่ละระดับจึงเปรียบเสมือนหัวเรือ สำคัญในการกำหนดทิศทางการตัดสินใจต่าง ๆ เพื่อประคับประคองให้องค์กรหรือชุมชนที่อาศัยอยู่สามารถก้าว ข้ามและผ่านพ้นวิกฤติไปได้ ผู้นำจึงควรมีทักษะในการจัดการปัญหาวิกฤติ 5 ประการ ได้แก่ การสื่อสารใน ภาวะวิกฤติ การสร้างความร่วมมือกัน การคิดเชิงวิพากษ์และการตัดสินใจ ความคิดที่ยืดหยุ่น และการ จัดลำดับความสำคัญ (Adecco, 2563)

ตัวอย่างของภาวะผู้นำในสถานการณ์วิกฤติในกรณีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่น่าสนใจ คือ การใช้มาตรการปิดประเทศของนาง Jacinda Ardern นายกรัฐมนตรีนิวซีแลนด์ เพื่อมิให้เกิดการแพร่ ระบาดไปทั่วประเทศ Wilson (2020) ได้วิเคราะห์บทบาทการเป็นผู้นำของนาง Ardern โดยอ้างอิงตัวแบบ การสื่อสารของผู้นำจากงานวิจัยเรื่องการสื่อสารของผู้นำของศาสตราจารย์ Jacqueline Mayfield และ Milton Mayfield ไว้อย่างน่าสนใจว่า การทำงานของ นายกรัฐมนตรีนิวซีแลนด์เป็นตัวอย่างของนักการเมืองที่ ทำงานภายใต้ภาวะวิกฤติได้ดีโดยใช้ทักษะการสื่อสารของความเป็นผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3 ประการ ประกอบด้วย การให้ทิศทางหรือวิถีทางดำเนินชีวิต (direction giving) การสร้างความหมาย (meaning- making) และการแสดงความเห็นอกเห็นใจ (empathy) เพื่อเป็นพลังกระตุ้นให้ประชาชนปฏิบัติตาม ส่วนศาสตราจารย์ Keith Grint ได้ให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนาง Ardern ว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อ การชักจูงหรือโน้มน้าวให้ส่วนรวมรับผิดชอบปัญหาาร่วมกัน ตั้งแต่เกิดวิกฤติประชาชนได้ให้การยอมรับต่อ การตัดสินใจของ Ardern ในฐานะนายกรัฐมนตรีซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่ามีความมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก โดยประชาชนกว่าร้อยละ 80 พร้อมสนับสนุนต่อมาตรการของรัฐบาลในการต่อสู้กับโรคโควิด 19 (Wilson, 2020)

สำหรับการดำเนินนโยบายและมาตรการทางกฎหมายของรัฐบาลไทยเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด19 สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 มาตรการของรัฐเพื่อการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19)

ลำดับ	มาตรการของรัฐ	การดำเนินการ	หน่วยงาน รับชอบหลัก	บทบาทสำรวจ ชุมชน
1. มาตรการระดับรัฐบาล				
1.1	มาตรการควบคุมพื้นที่เสี่ยง	- การห้ามเข้าพื้นที่เสี่ยง - การปิดสถานที่เสี่ยง - การปิดช่องทางเข้ามาในประเทศ - การปฏิบัติในการออกนอกประเทศ	หน่วยงานด้านความมั่นคง	- ตรวจสอบ - ตักเตือน - ให้ความรู้ความเข้าใจ
1.2	มาตรการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลบางประการ	- การห้ามกักตุนสินค้า - การห้ามชุมนุม - การห้ามเสนอข่าว - การห้ามออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด	บูรณาการทุกหน่วยงาน	- ตรวจสอบ - ตักเตือน - ให้ความรู้ความเข้าใจ - จับกุมดำเนินคดี
1.3	มาตรการดำเนินการต่อกลุ่มเสี่ยง	- การรักษาเยียวยาผู้เจ็บป่วย - การกักกันผู้ต้องสงสัยว่าจะติดเชื้อ - การปฏิบัติต่อบุคคลบางประเภท อาทิ ผู้สูงอายุ บุคคลที่มีโรคประจำตัว เด็กเล็ก	หน่วยงานทาง การแพทย์ และ สาธารณสุข	- ร่วมตรวจสอบ - สนับสนุนสายงานแพทย์พยาบาล - ให้ความรู้สร้างความเข้าใจ
1.4	มาตรการรักษาความสงบเรียบร้อย	- การจัดตั้งจุดตรวจและเวรยามเพื่อป้องกันเหตุและอาชญากรรม - การจัดระเบียบการเดินทาง การจราจร	หน่วยงานด้านความมั่นคง	- ตักเตือน - ให้ความรู้ - จับกุมดำเนินคดี
1.5	มาตรการทางสังคม	- การทำความสะอาดสถานที่ - การทำความสะอาดผิวสัมผัสของร่างกาย	บูรณาการทุกหน่วยงาน	- ให้ความรู้สร้างความเข้าใจ - แนะนำตักเตือน

ลำดับ	มาตรการของรัฐ	การดำเนินการ	หน่วยงาน รับชอบหลัก	บทบาทตำรวจ ชุมชน
		- การป้องกันทางร่างกายรูปแบบต่างๆ อาทิ การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือด้วยน้ำสบู่ การยืนห่างกันอย่างน้อย 1 เมตร - การใช้แอปพลิเคชันติดตามตัว - ลดเวลาทำกิจกรรม การจัดประชุมทางไกล - การให้บริการด้วยการสื่อสารแบบดิจิทัล		- ร่วมกับท้องถิ่นในการดำเนินการ - สนับสนุนการปฏิบัติของสายงานแพทย์และพยาบาล
1.6	มาตรการ แสวงหาความ ร่วมมือจาก ประชาชน	- รมรงค์ให้ประชาชนพึงคหรือชะลอการเดินทางข้ามเขตพื้นที่จังหวัด - ใช้วิธีป้องกันโรคในการจัดกิจกรรมหรือพิธีการทางสังคม	ทุกส่วน ราชการที่ เกี่ยวข้อง	- ให้ความรู้สร้างความเข้าใจ - ให้คำแนะนำ
2. มาตรการระดับท้องถิ่น				
2.1	มาตรการป้องกัน การแพร่ระบาดของ โรคติดต่อ เข้าสู่หมู่บ้าน/ ชุมชน	- คัดกรองผู้ที่มาจากพื้นที่เสี่ยง - กักตัวผู้ที่เข้าข่ายมาจากพื้นที่เสี่ยงเป็นเวลา 14 วัน	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อปท./ แพทย์ ตำบล/ อสม/ อป พร/ตำรวจ	- ร่วมตรวจสอบและดำเนินการบังคับใช้มาตรการ - สนับสนุนการปฏิบัติตามที่ท้องถิ่นร้องขอ
2.2	มาตรการเฝ้า ระวังโรคติดต่อ ภายในหมู่บ้าน/ ชุมชน	- แจ้งเตือนราษฎรในหมู่บ้าน - ดำเนินการต่อกลุ่มเสี่ยงและผู้ติดเชื้อโควิด - ป้องกันและเฝ้าระวังกลุ่มผู้สูงอายุ - ปิดกั้นการเข้า-ออกหมู่บ้าน/ชุมชน	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าพนักงาน ควบคุมโรค ฯ	- สนับสนุนการปฏิบัติตามที่ท้องถิ่นร้องขอ และบังคับใช้กฎหมายตามหน้าที่

ลำดับ	มาตรการของรัฐ	การดำเนินการ	หน่วยงาน รับชอบหลัก	บทบาทสำรวจ ชุมชน
2.3	มาตรการเฝ้า ระวังในโรงเรียน	- รมรณรงค์ให้ประชาชนป้องกันตนเอง อาทิ สวมหน้ากากอนามัย - ส่งเสริมให้ครูในสถานศึกษา ท้องถิ่นร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้ในการป้องกัน โรค - งดเว้นการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน หรือการนำนักเรียนมารวมกลุ่มกัน - ทำความสะอาดอาคารเรียนและพื้นที่ของสถานศึกษา	ศธ.กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าพนักงาน ควบคุม โรคติดต่อ	- สนับสนุนการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น - ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่โรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ
2.4	มาตรการลด ความเสี่ยงการ แพร่ระบาดของ โรคโควิด19	- จัดให้มีจุดคัดกรองอุณหภูมิผู้ค้าและผู้ซื้อเพื่อตรวจวัดอุณหภูมิของร่างกาย - กำหนดทางเข้าออกตลาดให้ชัดเจน - กำหนดระยะห่างของผู้ค้าและผู้ซื้อ - กำหนดให้ผู้ค้าผู้ซื้อสวมใส่หน้ากากอนามัย - จัดให้มีที่ล้างมือด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ การทำความสะอาดห้องน้ำ	อสม.ศธ. มท.ท้องถิ่น ดำรวจ	- สนับสนุนการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น - ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้บริเวณตลาดและสถานที่สาธารณะต่าง ๆ
2.5	มาตรการเคาะ ประตูบ้านต้าน โรคโควิด 19	- จัดโครงการ อสม.รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนและติดตามกลุ่มเสี่ยงในชุมชน - จัดโครงการสอนทำหน้ากากผ้าและเจลแอลกอฮอล์ล้างมือ	เจ้าหน้าที่ อสม. ศธ. และท้องถิ่น	ร่วมสนับสนุน ประชาสัมพันธ์และ ดูแลความสงบ เรียบร้อย
2.6	มาตรการบังคับ ใช้ธรรมนุญ	- วางกติกาการปฏิบัติตนของชุมชนร่วมกัน	อสม. มท., ศธ. และ ท้องถิ่น	ร่วมสนับสนุนการ ดำเนินกิจกรรมใน

ลำดับ	มาตรการของรัฐ	การดำเนินการ	หน่วยงาน รับชอบหลัก	บทบาทตำรวจ ชุมชน
	ชุมชนใน สถานการณ์โควิด	- มีผู้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการ ปฏิบัติตนและตักเตือนของชุมชน		ชุมชนและให้ความ ช่วยเหลือ
3. มาตรการระดับหน่วยงาน (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)				
3.1	มาตรการด้าน การรักษาความ สงบเรียบร้อย โดยสายตรวจ ร่วม	- การสุ่มตรวจสอบการกักกันสถานที่ ที่กำหนด - การเข้าตรวจสอบสถานที่ ร้านค้า สถาน ประกอบการที่ได้รับการผ่อนคลาย การบังคับใช้กฎหมาย - การเข้าไปตรวจสอบและจับกุมการ มั่วสุ่มรวมตัวกันที่อาจก่อให้เกิดการ แพร่ระบาด - การร่วมปฏิบัติหน้าที่ ณ จุดตรวจ เคอร์ฟิว	หน่วย ปฏิบัติทุก หน่วยใน สังกัด ตร.	- ร่วมปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับ มอบหมาย - สนับสนุนการ ปฏิบัติตามที่ ท้องถิ่นร้องขอ - บังคับใช้กฎหมาย ตามอำนาจหน้าที่
3.2	มาตรการด้าน การผ่านเข้าออก ราชอาณาจักร	เพิ่มความเข้มข้นของการตรวจสอบผู้ ลักลอบเดินทางเข้าประเทศผ่าน ช่องทางธรรมชาติ	- หน่วย ปฏิบัติใน สังกัด ตร. - ศุลกากร	สนับสนุนการ ปฏิบัติในระดับ พื้นที่
3.3	มาตรการด้าน การบังคับใช้ กฎหมายอย่าง เข้มงวด	- ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม - การเผยแพร่หรือส่งต่อข่าวปลอม - การฝ่าฝืนประกาศข้อกำหนดของ คณะกรรมการควบคุมโรคติดต่อ	- หน่วย ปฏิบัติใน สังกัด ตร. - เจ้าหน้าที่ ฝ่าย ปกครอง, สธ., ท้องถิ่น	ร่วมปฏิบัติกับ หน่วยปฏิบัติของ สถานีตำรวจและ ส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง

ลำดับ	มาตรการของรัฐ	การดำเนินการ	หน่วยงาน รับชอบหลัก	บทบาทตำรวจ ชุมชน
3.4	มาตรการด้าน ประชาสัมพันธ์ เชิงรุก	- ตรวจตราในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างการรับรู้เรื่องสุขอนามัย ตามที่รัฐบาลวางแนวทางไว้โดยใช้ เครื่องขยายเสียงประชาสัมพันธ์ - แนะนำให้ความรู้ในการปฏิบัติตน ในการสวมใส่หน้ากากอนามัย - การห้ามออกนอกเคหสถานในเวลา ห้าม	ทุก หน่วยงาน ในสังกัด ตร.	ร่วมปฏิบัติกับ หน่วยปฏิบัติของ สถานีตำรวจและ ส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดตำรวจชุมชนเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ 3 รูปแบบ กล่าวคือ 1) การวิเคราะห์เอกสารเน้นการรวบรวมข้อมูลสถิติ กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง นโยบาย บันทึกข้อสั่งการของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบเอกสารและเนื้อหาเผยแพร่บนเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการและเอกชน 2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและบุคคลผู้เกี่ยวข้องในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยคัดเลือกจากตัวแทนของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หัวหน้าสถานีตำรวจและเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนของสถานีตำรวจที่ได้เข้าไปปฏิบัติงานในชุมชน และประชาชนในพื้นที่เป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ และ 3) การสนทนากลุ่มบุคคล โดยเชิญบุคคลระดับแกนนำชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มาให้ความคิดเห็นต่อมาตรการของรัฐในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สำหรับพื้นที่เป้าหมาย ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงแบบรายภาค จำนวน 5 จังหวัด ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สุราษฎร์ธานี นครราชสีมา และเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดและมีผู้ติดเชื้อที่ต้องเฝ้าระวังอย่างเข้มงวด

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ด้านแนวคิดและแนวปฏิบัติของตำรวจชุมชนในห้วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ผลการศึกษาพบว่า สถานีตำรวจในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีโครงสร้างแผนกงานตำรวจชุมชนภายใต้ฝ่ายป้องกันปราบปรามของทุกสถานี เรียกว่า งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ โดยหัวหน้าสถานีตำรวจมอบหมายให้

เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตรระดับรองสารวัตรของแต่ละสถานีตำรวจเป็นหัวหน้าตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน จำนวน 4 นาย เป็นผู้ช่วย ภายใต้การกำกับดูแลของนายตำรวจระดับรองผู้กำกับการและสารวัตร มีหน้าที่หลักในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและแสวงหาความร่วมมือกับประชาชนในท้องที่ที่รับผิดชอบในด้านการป้องกันอาชญากรรม เช่น โครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม โครงการอาสาสมัครตำรวจบ้าน เป็นต้น เพื่อคอยสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชนแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจ การแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรมแก่ตำรวจ และกิจกรรมทางสังคมที่เป็นประโยชน์สาธารณะอื่น โดยในปัจจุบัน ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ได้ใช้เทคนิคการสร้างภาคีเครือข่ายในหลากหลายรูปแบบผ่านระบบคอมพิวเตอร์สมัยใหม่ที่เรียกว่า “แอปพลิเคชันไลน์ (LINE)” และประชาสัมพันธ์การทำงานผ่านโปรแกรม “เฟสบุ๊ก (Facebook)” ในรูปแบบของการส่งข้อความหรือการทำกิจกรรมในชุมชนแบบเวลาจริง อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดตำรวจชุมชนมาประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในพื้นที่ขึ้นอยู่กับนโยบายและจุดเน้นของหัวหน้าสถานีตำรวจที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านกำลังพลและทรัพยากรของสถานีตำรวจเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากสถานีตำรวจมีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอและ/หรือมีเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ทำงานในพื้นที่มานานกว่าจะมีโอกาสที่จะนำแนวคิดการตำรวจชุมชนมาประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดได้มากกว่าสถานีตำรวจที่มีจำนวนเจ้าหน้าที่น้อยกว่า

ส่วนแนวปฏิบัติของตำรวจชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษา พบว่ามี 2 รูปแบบ คือ 1) งานตำรวจชุมชนในรูปแบบของงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์แยกขาดจากภารกิจตำรวจสายตรวจ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ไม่มีหน้าที่ในการสืบสวนหาข่าวหรือจับกุมดำเนินคดีแต่มุ่งเน้นการเข้าหาและสร้างแนวร่วมเป็นมิตรที่ดีกับประชาชนในชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวสารข้อมูลและรายงานผลให้กับผู้บังคับบัญชาทราบเพื่อนำไปประเมินการวางแผนและกำหนดนโยบายในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม วิธีการดังกล่าวทำให้ตำรวจชุมชนต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อรับรู้และเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อจัดการปัญหาภายในชุมชน 2) งานตำรวจชุมชนแยกไม่ขาดจากงานตำรวจสายตรวจโดยเจ้าหน้าที่สายตรวจในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นตำรวจชุมชนสัมพันธ์ไปในตัว รวมถึงการออกตรวจตราพื้นที่จับกุมผู้กระทำความผิดและการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านในชุมชนอันเนื่องมาจากสถานีตำรวจมีกำลังพลน้อยไม่เพียงพอต่อการตรวจตราดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่รับผิดชอบ

2. ด้านเทคนิควิธีการดำเนินงานของตำรวจชุมชนเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ผลการศึกษาพบว่า สถานีตำรวจในพื้นที่เป้าหมายได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์มีหน้าที่ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่นและชุมชนในการดำเนินการตามมาตรการของรัฐบาลในการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดในหลายรูปแบบตามนโยบายและคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด และหัวหน้าสถานีตำรวจ ตัวอย่างเช่น การเข้าร่วมปฏิบัติงานพร้อมกับ

บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขในการตรวจคัดกรอง การประเมินกลุ่มเสี่ยง และการกักกันผู้ติดเชื้อ หรือกลุ่มเสี่ยงติดเชื้อ การประชาสัมพันธ์การดูแลป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากเชื้อโควิด 19 การตั้งด่านชุมชนและด่านตรวจค้นตามแผนปฏิบัติของจังหวัด การร่วมจับกุมผู้ฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการเข้าร่วมโครงการสู้บ้นสุขและแจกอาหารและของใช้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ผู้วิจัยพบว่า ตำรวจชุมชนสัมพันธ์สามารถเข้าหาผู้นำชุมชนและใช้แนวร่วมภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่สนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นฐานมวลชนในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล อาทิ การจัดทำโครงการบ้นสุข กิจกรรมจิตอาสาในการผลิตหน้ากากอนามัยและเจลล้างมือเพื่อช่วยเหลือสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ การที่ตำรวจชุมชนได้รับความไว้วางใจจากผู้นำชุมชนและมีความคุ้นเคยผูกพันกันทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นและอาสาสมัครประจำชุมชนหากมีตำรวจชุมชนคอยเป็นที่ปรึกษาหรืออำนวยความสะดวกให้อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงควรส่งเสริมและเพิ่มบทบาทให้อาสาสมัครตำรวจชุมชนมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้มากขึ้น ส่วนเทคนิควิธีการดำเนินงานที่ตำรวจชุมชนนำมาใช้ ได้แก่ การสร้างภาคีเครือข่ายประชาชนในพื้นที่ การสร้างความสัมพันธ์เชิงหุ้นส่วนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การใช้ฐานข้อมูลท้องถิ่น การใช้ช่องทางการสื่อสารเชิงนวัตกรรม และการระดมทรัพยากรในพื้นที่รูปแบบต่าง ๆ

3. ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวคิดตำรวจชุมชนมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลความสำเร็จในการประยุกต์ใช้แนวคิดตำรวจชุมชนเพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกหน่วยงานหลักของรัฐในการควบคุมในการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำของหัวหน้าชุมชนและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีบทบาทในการชี้แนะ กระตุ้น และระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการดูแลป้องกันตนเองตามนโยบายของรัฐบาล รวมถึงการดำเนินนโยบายของหัวหน้าสถานีตำรวจที่ให้ความสำคัญต่อแนวคิดตำรวจชุมชนเพื่อให้ชุมชนรู้สึกไว้วางใจตำรวจและให้ความร่วมมือกับตำรวจในการปฏิบัติตามมาตรการของรัฐต่าง ๆ ที่ออกมาในช่วงสถานการณ์โควิด 19 2) นโยบาย มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายของรัฐในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิดที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นได้อย่างทันทั่วถึงเพื่อควบคุมสถานการณ์โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องอื่นต้องถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด 3) ภาคีเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่เข้ามาร่วมมือประสานงานกันในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากโรคโควิด 19 รูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคีเครือข่ายในระดับสถานีตำรวจในรูปแบบของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจประจำสถานีตำรวจ (กต.ตร.สน./ กต.ตร.สภ.) ที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการทำงานเชิงบูรณาการในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อดังกล่าว และ 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการแสวงหาความร่วมมือของภาครัฐเนื่องจากการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดที่ดีที่สุด คือ การปฏิบัติตัวของประชาชนแต่ละคนแต่ละกลุ่ม

ขีดพล กาญจนกิจ

เนื่องจากคนเป็นพาหะแพร่กระจายเชื้อโรคที่สำคัญ ดังนั้น หากประชาชนให้ความร่วมมือกับภาครัฐตามแนวทางที่กำหนดขึ้นจะช่วยลดโอกาสของโรคติดเชื้อจากคนสู่คนได้อย่างชัดเจนดังจะเห็นได้จากความสำเร็จในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้ปรัชญาตำรวจชุมชนสามารถถูกนำมาใช้ในท้องถิ่นในลักษณะของกลไกขับเคลื่อนผลักดันให้นโยบายและมาตรการของรัฐบาลถูกนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานตำรวจแห่งชาตินำแนวคิดการตำรวจชุมชนไปใช้อย่างจริงจังในระดับท้องถิ่นโดยให้ถือว่าเป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรกำหนดนโยบายให้ทุกสถานีตำรวจนำแนวคิดตำรวจชุมชนมาประยุกต์ใช้กับภารกิจตำรวจในทุกสายงาน โดยควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนแยกออกจากภารกิจอื่นเพื่อมุ่งเน้นการทำงานมวลชนอย่างแท้จริงเกิดความเป็นเอกภาพในการทำงานและสามารถร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐอื่นได้เมื่อได้รับการร้องขออย่างทันทั่วถึง
3. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดให้มีหลักสูตรการฝึกอบรมให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคโควิด 19 รวมถึงไวรัสชนิดอื่น เพื่อให้เกิดทักษะการปฏิบัติงานในด้านการป้องกันและควบคุมโรคโควิด 19 สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หัวหน้าสถานีตำรวจควรให้ความสำคัญกับงานตำรวจชุมชนมากขึ้น โดยอาจมีการถ่ายทอดแนวคิดตำรวจชุมชนที่ไม่เพียงเน้นการเข้าชุมชนเพื่อพบปะพักทายประชาชนเท่านั้น แต่ควรมุ่งเน้นให้ตำรวจในทุกสายงานปรับแนวความคิดให้ร่วมมือกับประชาชนในเชิงหุ้นส่วนมากขึ้น โดยอาจกำหนดให้มีแผนการเข้าพบปะประชาชนในชุมชนและรายงานข้อมูลที่ได้รับจากชุมชนเป็นประจำเพื่อนำมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรมและการป้องกันภัยสาธารณะรูปแบบอื่น อาทิ โรคระบาด ภัยพิบัติ อันอาจเกิดขึ้นในอนาคต
2. สถาบันและหน่วยงานฝึกอบรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยและประเมินผลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางปฏิบัติที่ดีในการนำแนวคิดตำรวจชุมชนมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยให้มากขึ้นเพื่อให้นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ และผู้ที่สนใจสามารถเรียนรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติได้ด้วยตนเองอย่างถ่องแท้มากยิ่งขึ้น
3. นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน หรือผู้สนใจควรศึกษาเปรียบเทียบเทคนิควิธีการดำเนินงานของตำรวจชุมชนของประเทศไทยกับประเทศอื่นในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติ

ของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานด้านตำรวจชุมชนในประเทศไทยต่อไป หรือรับมือกับโรคระบาดลักษณะอื่นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ การค้นพบว่าแนวคิดการตำรวจชุมชนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการนำไปใช้เพื่อป้องกันอาชญากรรมเท่านั้น หากแต่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อการบริการสาธารณะ และการป้องกันภัยคุกคามรูปแบบอื่นเช่นในกรณีของโรคติดเชื้อโควิด 19 เพื่อสร้างความปลอดภัยและความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยคุกคามนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอีกด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงสาธารณสุข, กรมควบคุมโรค. (2563). *โรคโควิด 19 (COVID-19)*. วันที่ค้นข้อมูล 10 ธันวาคม 2567, เข้าถึงได้จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/faq_more.php
- กระทรวงสาธารณสุข, กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2556). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชน*. วันที่ค้นข้อมูล 10 ธันวาคม 2567, เข้าถึงได้จาก C:/Users/HP-PC/Downloads/080420151827433659_linkhed.pdf
- เกษม นครเขตต์. (2554). *เอกสารวิชาการ แนวคิดและทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม (Social Network Theory)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.).
- จีระศักดิ์ เจริญพันธ์ และสุนทร เดชชัย. (2554). *การพัฒนาภาคีเครือข่ายการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข*. วันที่ค้นข้อมูล 10 ธันวาคม 2567, เข้าถึงได้จาก https://cscd.kku.ac.th/uploads/proceeding/190811_154736.pdf
- ตะติยาวัฒน์ สุวรรณศรี, ธนพัฒน์ สีหะวงศ์, นันทธรรมรัตน์ สังประกุล, และปวีศ แพงปัสสา. (2563). *การสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อป้องกันอาชญากรรม [เอกสารรายงานวิชาสัมมนาหมวดวิชาการ ตำรวจ หลักสูตรผู้กำกับการ รุ่นที่ 125]*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการตำรวจ.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2550). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม = Participatory democracy*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการของโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565. (2565, 20 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 223 ง.

